

Storisens transport av kisblokker fra Joma

AV

CHRISTOFFER OFTEDAHL

Med 1 tekstfigur

I 1955 satte Norges Geologiske Undersøkelse igang leting etter kisblokker i Jomastrøket. Det viktigste resultat av to somres blokkleting er omtalt i en kort artikkel om «Jomaforekomstens blokkvifter» (Ofte Dahl, 1957, s. 51—54). Dette resultat var at Jomaforekomsten har en sikker blokkvifte mot vest, forårsaket av storiens blokktransport, og en tvilsom vifte mot sydvest. Den vestlige blokkvifte ble fulgt 5—6 km. Ett av resultatene fra blokkletingen sommeren 1957 er at denne Jomas vestlige blokkvifte fortsetter over fjell og dal ut til havet over Bindalen. Dette er så bemerkelsesverdig at det berettiger til en kort meddelelse om denne vårt lands hittil største blokkvifte.

Blokkletingen ble påbegynt i Bindalsstrøket. Her har det lenge vært kjent en rekke store kisblokker, og mange har undret seg på hvor de kom fra. I løpet av vel to måneders arbeidstid klarte så to blokkletere, Ivar Homstad og Johannes Nordfjellmark, å finne en forholdsvis skarpt begrenset kisblokkvifte fra Bindalen tilbake til den tidligere kjente blokkvifte i Jomastrøket. Kartskissen fig. 1 viser de funne blokker. Her er medtatt 205 større kisblokker, mens de minste (ca. 25) er utelatt.

Ialt er det funnet ca. 230 kisblokker i Jomaforekomstens blokkvifte mot vest. Kartskissen viser forøvrig at betegnelsen «vifte» neppe er helt korrekt, idet blokkfunnene ikke er arrangert i vifteform, hvilket er vanlig i Sverige og Finland. Tvertimot har storiens beveget seg helt jevnt uten spredning, eller kanskje med en viss spredning ned

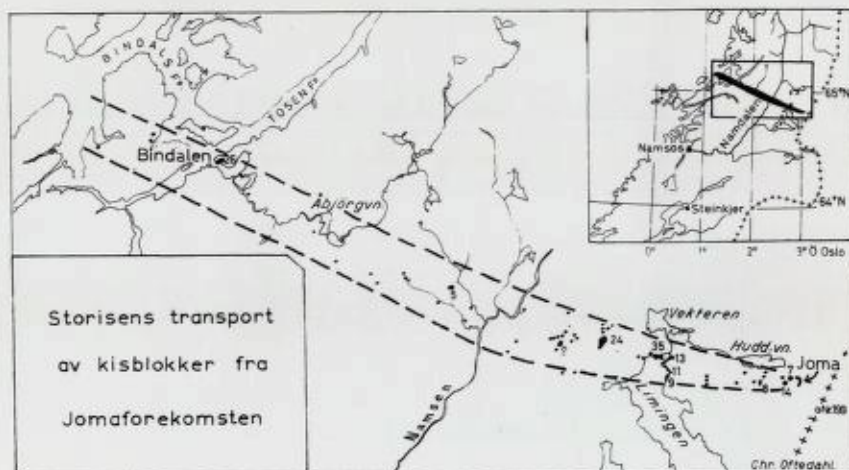

Fig. 1. Jomaforekomstens store blokkvifte. Enkelblokker er betegnet med en prikk, større blokkksamlinger med et svart felt og et tall for blokkenes antall innen dette felt. Blokkenes transportsone fra Joma (svart felt lengst i øst) er omgrenset med brutte streker. To blokker syd for sonen og vest for Limingen antas å stamme fra Gjersvikforekomsten.

Boulder train of pyrite ore from the Joma deposit (to the right). Separate boulders are marked by a point, larger concentrations with black areas and a figure for the number of boulders in each area.

i dalfører og en viss samling opp på fjellet igjen. Videre viser Jomablokkene at storisens bevegelsesretning har svinget, fra en nesten rett vestlig retning i det sentrale fjellstrøk til en vestnordvestlig retning ved kysten, dvs. loddret på kystens hovedretning.

Man kan kanskje undre seg på om det bare finnes Jomablokker innenfor den sterkt opptrukne rute på kartskissen. Det kunne jo tenkes at blokkletingene ikke var tilstrekkelig detaljert utført til at alle blokker var funnet, eller senere og lokale brebevegelser har resultert i delvis overdekning av storisens blokker. Jeg tror imidlertid at det er blokklett tilstrekkelig til å hevde at Jomas blokkvifte virkelig har den antydende form. Og det skulle være rart om de sene bevegelser hadde resultert i overdekning bare utenfor den opptrukne rute.

En supplerende kunnskap om storisens blokktransport får vi fra funn av serpentinblokker. Serpentin forekommer i et stort felt i Sverige, ca. 20 km øst for Joma. Serpentinblokker er funnet omkring selve Joma, og slike blokker følger på bemerkelsesverdig vis kisløkkene helt ut til kysten. De forekommer innen en transportsone som er litt bredere enn kisløkkenes.

Den påviste blokktransport fra Joma til Lysfjorden vest for Bindalseid er på nær 90 km. Dette er den første kartlagte blokkvifte i vårt land. Dens geologiske betydning er at den nøyaktig viser hvordan storisen har beveget seg. Den malmgeologiske betydning er heller ikke uvesentlig. Vi vet nu at en større malmforekomst som ligger i et flatt terreng slik at storisen lett kan rive med seg blokker, vil kunne gi en forbausende skarp blokkvifte. Hvis Jomaforekomsten hadde vært ukjent, ville veltrenede blokkleterere ha plukket opp sporet i Bindalen og fulgt dette helt frem til de store flate myrstrøk ved Orvann, hvor Jomakisen ligger nesten helt skjult under myr og morene. Noe tilsvarende skulle man ha lov til å vente seg i alle fall i Nord-Trøndelag og en stor del av Nordland fylke. Hvis man her plukker opp et blokkspor på kysten, skulle dette kunne forfølges helt til det område hvor blokkens malm står i fast fjell.

En oversikt over malmblokkvifter i Sverige er gitt av Grip (1953). Den lengste blokkvifte er på 125 km, den neste er 55 km lang.

Summary

Glacial transport of pyrite boulders from the Joma deposit.

For three summers the Geological Survey of Norway has carried out a special hunt for pyrite boulders within the Grong area and adjacent districts. One result is the establishment of a marked boulder train from the Joma pyrite deposit to the coast, a distance of close to 90 km, see Fig. 1. In all about 230 boulders have been found, most of which have been plotted on Fig. 1.

Litteratur

Grip, Erland. Tracing of Glacial Boulders as an Aid to Ore Prospecting. *Ec. Geol.*, 48, 1953, p. 715—725.